

Boudewijn Zandee

Niet bestrijden, maar beheersen

Gemeente Breda kiest al jaren voor natuurlijke aanpak eikenprocessierups

In 2018, 2019 en 2020 bereikte de plaagdruk van de eikenprocessierups grote hoogten. Veel gemeenten grepen naar mechanische beheersing, zoals het wegzuigen van nesten. Breda ook. Gaandeweg veranderde de aanpak van de gemeente. ‘Een eikenprocessierups is ook nuttig en de boom heeft er nagenoeg geen hinder van.’

Auteur: Heidi Peters

Bram Zwikker en Roy de Kort zijn beiden boomtechnisch adviseur en werkzaam bij de gemeente Breda. Zij nemen ons mee in de aanpak van de eikenprocessierups waarbij, om maar een voorbeeld te noemen, de inzet van aaltjes of Xentari uit den boze is. Ondanks dat dit biologische middelen zijn.

Kostenbeheersing

Zwikker: ‘In 2019 werkten we met twee aannemers in afgebakende pilotgebieden, die verantwoordelijk waren voor een deel van de natuurlijke beheersing van de eikenprocessierups in de gemeente Breda. Brimex bv heeft aan deze pilot deelgenomen. Onze aanpak bij de eikenprocessierups was destijds volledig gericht op mechanische en deels op natuurlijke beheersing. Gaandeweg nam de mechanische aanpak af en verlegden wij de focus op een ecologische aanpak met natuurlijke vijanden. Er raakte steeds meer bekend over ecologische aanpak, zoals de inzet van vlinderfilterkasten.

Wij hebben ons gefocust op de lange termijn en nagedacht of we wellicht op het gebied van bermbeheer iets zouden kunnen doen. Daarvoor hebben we in eerste instantie een pilot opgezet bij de Galderse meren, uitgevoerd door Brimex bv.’

Ecologisch waardevolle zomereik

Boudewijn Zandee van Brimex bv: ‘Een zomereik is ecologisch een heel waardevolle boom. Er leven zo’n 1200 organismen en 450 insecten van. De zomereik is de meest biodiverse boom die wij in Nederland hebben. Daarom is het belangrijk om gericht te schieten op het plaaginsect zonder dat de boom en de andere insecten schade oplopen.’

Brimex brengt zowel het plaagdier als de cyclus daarvan als de natuurlijke vijanden in kaart. Door middel van de inzet van de natuurlijke bestrijders wordt het evenwicht in de natuur hersteld. Dat betekent dus niet dat de eiken-

Roy de Kort (l.) en Bram Zwikker, gemeente Breda

Medewerker van Brimex hangt een zakje met natuurlijke vijanden in de boom

‘Wanneer je de omgeving in balans brengt, wordt de eikenprocessierups beheersbaar’

processierups volledig gewerd wordt, maar slechts tot beheersbare aantallen wordt teruggebracht.

Lange termijn

Opvallend aan de aanpak van de gemeente Breda is de focus op de lange termijn. Een plaagdier komt vooral voor waar geen evenwicht is. Door het veranderen van de omgeving of het gericht uitzetten van natuurlijke vijanden inclusief behuizing, wordt het evenwicht teruggebracht en lost de natuur het probleem zelf op. Met deze aanpak krijgt de eikenprocessierups ook een plekje in de omgeving, maar wel beheersbaar.

De Kort: ‘Doordat wij voortdurend focussen op die langetermijndoelen, proberen we de mechanische behandeling steeds meer op de achtergrond te zetten. Onze aanpak wordt omgevormd richting biologische beheersing. Brimex heeft in het budget ruimte gekregen om, naast wat zij al doen, ook innovatieve nieuwe producten in te zetten.’

Zandee: ‘Wij startten destijds met wat wij de 360-gradenaanpak noemen. Hierbij zetten we alles in wat er mogelijk is. Kijk, een rups heeft zwakke momenten én natuurlijke vijanden, zoals insecten, maar ook de vleermuis. Ook zijn

er veel vogels die leven van deze rupsen. Om te zorgen dat er veel natuurlijke vijanden aanwezig zijn, hebben we de omgeving veranderd. We hebben bloemperken aangelegd, behuizingen geplaatst, natuurlijke vijanden uitgezet en feromoonvallen geplaatst. Nou, uitgebreider dan dit kan niet. Dat leidde dan ook tot direct resultaat. Later hebben we deze aanpak wat uitgekleeft. Feromoonvallen plaatsen we niet meer; we doen veel met behuizingen en bloembedden.’

Onderwijs betrekken

Zandee gebruikte de aanwezige interesse voor en kennis over de eikenprocessierups, om leerlingen van Curio geboeid te krijgen voor biologische bestrijding. Dit werd gemotiveerd door de gemeente Breda. ‘We gebruikten de eikenprocessierups als tool om biologische beheersing uit te leggen en dat werkte heel goed. Daarop hebben wij daar lessen voor gemaakt en brachten zo overheid, bedrijfsleven en onderwijs bij elkaar.’ In het voorjaar, wanneer de eikenprocessie aan zijn opmars begint, gaan de leerlingen mee op pad en zien zij de mogelijkheden in de praktijk.

Voortgang monitoren

De gemeente Breda heeft een bomenbestand van 110.000 bomen, waarvan circa 25.000

zomereiken zijn. ‘Wij monitoren de pieken in de plaagdruk al jaren,’ vertelt Zwikker. ‘Daardoor weten wij wat de hotspotlocaties zijn. In drie jaren hebben wij de druk zien afnemen. Deze locaties behandelen wij nu nog steeds, maar mechanische beheersing is daar op dit moment niet meer nodig. Zo blijven we elke locatie monitoren en waar nodig aanpassen.’

‘De plaagdruk van de eikenprocessierups gaat in een golfbeweging,’ weet Zandee. ‘Je ziet dat de rups opschuift naar het midden en noorden van het land. Maar in principe kan de rups ook weer heel eenvoudig terugkeren naar het zuiden. Door het op peil houden van de populatie aan natuurlijke vijanden en de blijvend veranderde omgeving wordt het voor de rups wel een stuk lastiger om terug te keren.’

Bewoner betrekken

Om het juiste benodigde aantal vijanden te weten, worden de stam- en kroon diameter gemeten. Vervolgens wordt een boom behandeld door het uitzetten van de vijanden (gaasvliegen en een soort lieveheersbeestjes) dicht bij de plaagdieren: de rupsen. Deze natuurlijke vijanden worden vers, direct uit de koeling, geplaatst in zakjes in de boom. Daar kunnen ze uit, waarna ze direct de eikenprocessierups vinden. De juten zakjes vergaan. Deze zijn met minerale oliën verweven en kunnen geen enkele schade aanrichten. ‘Wij leggen in de straat en bij sportparken uit wat we doen,’ vertelt Zandee. ‘We bellen aan en laten zien wat we hebben gedaan. Mensen kunnen ons laten weten wanneer er iets verandert en we vragen of er nog overlast is.’

Brimex voert, naast de maatregelen voor beheersing van de eikenprocessierups, ook beheersing van de lindebladluis en de kastanjemineermot uit door middel van natuurlijke bestrijders en materialen. ‘We zijn ons ervan bewust dat we het weer, voor wat betreft de rups, mee hadden in de afgelopen jaren. Dat nemen we ook bewust mee in onze monitoring,’ vertelt Zwikker. ‘Maar we zien ook dat de aanpak van Brimex werkt. Boudewijn is een fijn, bevlogen persoon en zijn verhaal is nonsens, maar het klopt gewoon.’

